

MENDERES MAGNESİASI HYPOKAUSTLU YAPI KAZILARINDA BULUNAN KANDİLLER: YEREL ÜRETİMLER¹

Özlem VAPUR*

Anahtar Kelimeler: Roma Dönemi • Kandil, Seramik • Yerel Üretim • Menderes Magnesiası

Özet: Menderes Magnesiası Hypokaustlu Yapı’da gerçekleştirilen kazı çalışmaları, kentte günlük kullanıma yönelik seramik üretimi yapan atölyelerin varlığını ortaya koymuştur. Farklı formlarda ve farklı işlemlere yönelik olarak üretilmiş olan bu seramik gruplarından birini de kandiller oluşturmaktadır. 28 kandilin kapsama alındığı bu çalışmada, örnekler tipolojik olarak değerlendirilmiş ve tarihlendirilmiştir. Yerel atölyelerde üretilen kandillerin biçimlendirme, astarlama ve pişirme bakımından, ithal örneklerle kıyasla oldukça düşük bir üretim kalitesi gösterdikleri gözlemlenmektedir. Tamamı kalıp yapımı olan bu kandillerin formları, Akdeniz’deki diğer merkezlerde üretilen Erken ve Orta Roma İmparatorluk Dönemi form repertuarına uyarlar. Yapı’da ele geçen en erken örnekler MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 2. yüzyılın başlarına, en geç örnekler ise MS 3. yüzyılın ikinci yarısına işaret etmektedir.

THE LAMPS FROM HYPOCAUSTEN STRUCTURE AT MAGNESIA ON THE MEANDER: LOCAL PRODUCTIONS

Keywords: Roman Period • Lamp • Ceramic • Local Production • Magnesia on the Meander

Abstract: The archaeological explorations revealed that there were pottery workshops which produced local coarse wares in the hypocausten structure at Magnesia ad Maeandrum. One of the finding groups were the 28 clay lamps among the other type potteries which were studied in this paper. These examples were typologically classified and dated. The Local mold made lamps have poor quality in terms of production techniques and slipping. These lamp types show great similarities with the other productions in Mediterranean region which dated to early and middle Roman imperial period. The earliest examples from the building dated to the second half of the 1st century BCE and the first half of the 2nd century BCE. The latest pieces can be dated the 3rd century AD.

* Dr. Öğr. Üyesi Özlem VAPUR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kötekli TR-48000 /Muğla, e-posta: ovapur@yahoo.com
Gönderilme tarihi: 20.03.2018; Kabul edilme tarihi: 18.06.2018

¹ Burada sunulan yerel üretim kandiller Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “Menderes Magnesiası Hypokaustlu Yapı Yerel Üretim Seramikleri” adıyla tarafımdan hazırlanan doktora tezinin bir bölümüdür.

Menderes Magnesiası 2000-2002, 2004 yılı sezonlarında¹, Bizans Surunun güneyinde, Theatron'a çıkış yolunun üzerindeki ziyaretçi kapısının hemen batısında ve surun iç kısmında kazı çalışmaları gerçekleştirilmiş ve alanda, beş oda ile üst kısmı tonozla kapatılmış dar ve alçak bir geçiş açığa çıkarılmıştır. Konut olarak kullanılmış olması muhtemel yapı, mekanlardan birinde yer alan hypokaust sisteminden dolayı "Hypokaustlu Yapı" olarak tanımlanmıştır.

Yapıda, çoğunluğunu günlük kullanım kaplarının oluşturduğu yaklaşık 70 kasa seramiğin yanı sıra, çok sayıda seramik cürufu ve hatalı üretim kap parçası ele geçmiş, kentnin diğer yapılarındaki üretime işaret eden buluntular da (seramik cüruflar, kalıplar², uçayaklar vb.) dikkate alınarak bunların hamurları ile kentteki seramiklerin hamur dokuları karşılaştırılmış ve bu çalışmalar yapıda bulunan seramik malzemenin % 95'inin yerel üretim olduğunu ortaya koymuştur³.

Kazı çalışmalarında⁴, hamur ve astar özelliklerini dikkate alarak yerel üretim olarak tanımladığımız 60 kandil ele geçmiştir⁵. Tarihlendirme yapabilmeye imkân verecek ölçüde korunmuş 28 örnek kataloğa alınmış, bunlardan 10'unun formları tespit edilememiştir⁶.

Makalenin konusunu oluşturan kandillerin hamurları son derece ince grenli

rilması yapılmıştır. Üretim hatalı kaplar arasında iki farklı hamur grubu tespit edilmiştir. İlk hamur grubu kentte yoğun olarak üretildiği anlaşılan pişirme kapları, ikinci hamur grubu ise aralarında kandillerinde bulunduğu servis, hazırlama ve depolama amaçlı kullanılan seramiklerin üretiminde kullanılmıştır. Bunun yanı kentnin çok yakınında -halen Ortaklar civarındaki Tuğla fabrikalarının da kullandığı nitelikli kil yatakları tespit edilmiş ve farklı kil yataklarından alınan örnekler ile kent üretimi olduğu düşünülen seramikler karşılaştırılmıştır. Magnesia üretimi günlük kullanım seramiklerinin alt kısımlarında sıklıkla karşılaştığımız üretici işaretleri ile kentte ciddi bir yoğunluk gösterirken komşu kentlerde bile benzer örneklerine rastlamadığımız çok sayıda farklı formun varlığı da yerel üretimi kesinleştiren verilerdir. Bu konudaki detaylı bilgiler için bkz. Vapur 2009.

- 4 Yerel üretimlerin yanısıra, farklı hamur ve astar özellikleri gösteren 21 ithal kandil parçası da çalışmalar sırasında bulunmuştur. Üretim kalitesi yerel örneklerle kıyasla son derece yüksek olan bu kandillerden biri Broneer Tip XXIV, 9'u Broneer Tip XXV, 3'ü ise Broneer tip XXVII ile benzerlik gösterir. Tip XXV örneklerinin çoğunluğu ile formu tespit edilemeyen örneklerden dördünün, beyaz üzerine kırmızı veya turuncu renkte astarlandığı görülür. Batı Anadolu'da yoğun olarak ele geçen bu kandillerin yine bu bölgede üretildiği düşünülmektedir (Alper 2018, 120). Tip XXVII örnekleri arasında ise biri şüpheli olmak kaydıyla iki kandil Korinth üretimi olarak tanımlanmıştır. Sekiz örneğin formu ile bunlardan dördünün üretim merkezi tespit edilememiştir. Bu konudaki ayrıntılı bilgiler için bkz. Vapur 2009, Ek Bölüm 2: İthal Kandil Listesi, 268.
- 5 Kataloğa alınmayan 32 örnek, form tespiti ve tarihlendirme imkânı bulamadığımız çok küçük parçalardır.
- 6 Metinde kullanılan kısaltmaların açılımları şu şekildedir. U. Uzunluk; G. Genişlik; Y. Yükseklik; lev. levha; fig. figür. Hamur ve astar renkleri "Munsell Soil Color Charts" kataloğunda yer alan renk kodlarına göre verilmiştir.

¹ Bingöl 2002, 468-470; 2003, 98; Bingöl ve Kökdemir 2004, 378-379; 2006, 278-279.

² Vapur 2011, 147, çiz. 1/6, res. 1/6; Vapur 2001, 147-148, lev. 4/13-14.

³ Yerel üretimlerin belirlenme sürecindeki en önemli veriler hiç şüphesiz atölye ve fırın kalıntılarının tespiti ile seramik analizleridir. Atölye ve fırın tespiti pek çok kentte mümkün olmamakta, bu sebeple fırın parçaları, üretim atıkları ile kalıplar, uçayaklar gibi üretime işaret eden ikincil veriler dikkate alınmaktadır. Magnesia kenti yerel üretimlerin belirlenme sürecinde pek çok veri dikkate alınmış ve kentteki seramik üretimi kesinleşmiştir. Kazı çalışmaları sırasında atölye ve fırın tespit edilememiş, seramik cürufları ise kentten tamamına yoğun bir dağılım gösterdiği için şu güne kadar atölye ve fırınların konumu hakkında bilgi sunmamıştır. Seramik analizlerini henüz yapamadığımız için yerel üretimlerin belirlenme sürecinde öncelikli olarak üretim hatalı kapların ve seramik cüruflarının hamurları ile Hypokaustlu Yapı ve diğer yapılarda aralarında kandillerinde bulunduğu seramiklerin hamur yapılarının karşılaştı-

olup tebeşirimsi bir dokuya sahiptir ve yoğun ince mika zerrecikleri dışında katkı içermez. Hamur renkleri ise genel olarak açık kahverengi veya açık kiremit rengidir (7.5YR5/6, 5YR5/6). Kandillerden 25'inin sadece dış yüzeyleri astarlanmıştır. Astar örneklerin çoğunluğunda kırmızı veya kiremit rengi olup, bazı örnekler turuncudan koyu kahverengiyeye değişen renk farklılıkları gösterir ⁷ (2.5YR4/6, 2.5YR4/8, 2.5YR5/6). Tüm kandillerde son derece ince ve mat özellik gösteren astarın bir kez daldırılarak uygulandığı ve sızıntıyı önlemeye yönelik bir işlevinin olamayacağı anlaşılmaktadır. Üç örnek ise astarsızdır.

Kandillerin tamamı kalıp yapımıdır⁸ ve kulplar, kandil kalıptan çıkarıldıktan sonra gövdeye eklenmiştir. Bezeme repertuarının çok geniş olmadığı görülen örneklerin çoğunluğu basit bitkisel süslemeler içerir. Tek örnekte (Katalog No. 5) ise figürlü betimlemeler mevcuttur. Kandillerin çoğunluğunda bezemelerin son derece silik olduğu gözlemlenir. Bu durum kalıbın çok fazla kullanılmasından veya kalıpların ana tipten yeterince iyi alınmamasından kaynaklanmış olmalıdır. Üretimdeki özensizliğin açık kanıtı, bazı kandillerin biçimlendirilmesinde görülen hatalardır ⁹. Genel olarak bakıldığında

kandillerin üretim kalitelerinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Stratigrafiyi belirlemeye yönelik çalışmalarımız sırasında, aynı kaba ait parçalardan birinin üst seviyelerde, diğerinin tabana yakın bir seviyede ele geçtiği, yıkama ve tasnif işlemleri sonrasında ise aynı kabın bir diğer parçasının farklı bir mekânda bulunabildiği görülmüş ve stratigrafik değerlendirme yönteminin bu malzeme üzerinde uygulanamayacağı anlaşılmıştır. Hypokaustlu Yapı'daki stratigrafik verilerin yetersizliği, kandillerin tarihlendirilmesinde öncelikli olarak anoloji yönteminin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bunun yanı sıra yapıda bulunan malzemenin belirli bir dönem aralığına ait olması tarihlendirme de destek sağlamıştır.

Form 1 (Kat. No. 1-2)

Üzerinde volüt bezemeleri taşıyan çapa şeklinde burunlu, küçük fitil delikli kandiller. Her iki örneğin de sadece burun kısmının korunmuş olması kandillerin tam formunu tespit etmemize olanak vermemiştir. 1 no.lu örneğin fitil deliği diğer örnekten yaklaşık 0,3 cm. daha geniştir. Dış yüzeyleri ince ve mat kırmızı astarlı örneklerin fitil deliği etrafında kullanıma işaret eden yanma izleri mevcuttur.

Bu örnekler Broneer tip XXII'de ele alınan çapa burunlu örneklere oldukça yakın bir form çizerler. Ancak formun karakteristik özelliği olan çapa burnun köşeleri, Magnesia örneklerinde daha yuvarlak bir dönüşe sahiptir, plastik özellik gösteren volütler ise Magnesia kandille-

⁷ Kandillerin astarlarında görülen renk farklılıkları, istifleme ve buna bağlı fırındaki gaz sirkülasyonundan kaynaklanmaktadır. Hamur ve astarların Munsell renk kodları katalogta verilmiştir.

⁸ Üretim artıklarına sıklıkla rastladığımız Hypokaustlu Yapı'da kandil kalıbı ele geçmiştir. Ancak kentün diğer yapılarından bulunan birkaç kandil kalıbı mevcuttur. Bunlardan birisi Gymnasion kazılarında ele geçmiştir. Vapur 2001, 147-148, lev. 4/14.

⁹ 28 no.lu kandilin gövde ve kulbunda deformasyon görülmekte ve formdaki bu bozukluğun pişirmeden değil, biçimlendirmeden kaynaklandığı anlaşılmakta-

dır. Benzer bozukluklar 18 ve 23 no.lu örnekte de dikkati çeker.

rinde hafif kabartma olarak yapılmıştır. Broneer, MS 1. yy. boyunca üretilen formun, özellikle Tiberius Dönemi ile MS 1. yy.'ın ortaları arasında genel olduğunu, ancak MS 2. yy.'ın tamamında ve 3. yy.'ın başlarında da üretimine devam edildiğini bildirmiştir¹⁰.

Metropolis¹¹ ve Labraunda¹² ve Pergamon'da¹³ ele geçen çift burunlu kandiller çapa burunları ile Magnesia örneklerine benzerdirler¹⁴. Gerek volütlerin sahip oldukları özellikler gerekse çapa burnun daha yuvarlak hatlara sahip olması, 1 ve 2 no.lu kandillerin formun geç örneklerinden olduğuna işaret etmektedir. Bu veriler ışığında Magnesia örnekleri, MS 1. yy.'ın ikinci yarısı ile 2. yy.'ın başları arasına tarihlendirilmiştir.

Form 2 (Kat. No. 3-4)

Yuvarlak gövdeli, çift burunlu, geniş diskuslu, yuvarlak düz dipli kandiller. Karşılıklı yerleştirilmiş uzun burunlar, fitil deliklerinin hemen yanında yer alan çift volüt bezemesi taşırlar. 3 no.lu örneğin burunlarından biri, bu volüt süslemesinin hemen altındaki düz bir yivle gövdeden sınırlandırılmıştır. Diğer burundaki düz yiv olasılıkla kulp bağlantı noktasının altında kaldığı için görülmemektedir. Orta genişlikteki omuzlar 4 no.lu örnekte düz iken, 3 no.lu kandil küçük benekler ile süslen-

miştir. Diskus omuz ayrımı 4 no.lu örnekte tek, 3 no.lu örnekte ise çift yivle sağlanmıştır. Her iki örnekte de geniş ve bezemesiz olan diskusların merkezinde, küçük bir doldurma deliği yer almaktadır. Diskusu çevreleyen yivin burun tarafında görülen kulp bağlantı noktalarından, kandillerin şerit kesitli bir sepet kulpa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Her iki örneğin de tüm yüzeyi ince ve mat kırmızı astarlıdır. 4 no.lu örneğin fitil deliği etrafında yanma izleri görülürken diğer örnekte kullanım izi yoktur.

Kulp farklılık göstermekle birlikte Metropolis buluntusu çift burunlu bir kandil, 3 ve 4 no.lu örnekle hem form hem de süsleme bakımından çok benzerdir¹⁵. Magnesia örnekleri ile aynı tipte bir kulpa sahip Miletos buluntusu çift burunlu bir kandil, Mainz Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır¹⁶. Atina Agorası'nda bulunan çift burunlu bir volütlü kandil ise MS 1. yy.'ın 2. yarısına tarihlendirilmiştir¹⁷. Ancak bu örneğin burunları ve gelişmiş volüt bezemeleri, Magnesia örneklerinden daha erken bir döneme işaret eder.

Form ve burnun üzerinde yer alan volütler bakımından Magnesia örneklerine en yakın kandiller, British Museum koleksiyonunda mevcuttur¹⁸. Bu örneklerden biri MS 80-150 yılları arasına, diğeri MS 1. yy.'ın son çeyreği ile 2. yy.'a tarihlendirilmiştir.

¹⁰ Brooner 1930, 76-78.

¹¹ Ekin Meriç 2014, 26, fig. 15, lev. 9/52.

¹² Hellström 1965, 82, lev. 25/56.

¹³ Heimerl 2001, Grup 5, 104, lev. 3/82 (MS 1. yy.'ın 2. yarısı-2. yy.'ın ilk yarısı).

¹⁴ Metropolis, Pergamon ve Labraunda'da ele geçen çift burunlu örnekler, bu form altında değerlendirilen iki Magnesia örneğinin çift burunlu bir kandile ait parçalar olabileceğini akla getirir. Söz konusu örneklerin hamur ve astar özellikleri aynı olsa da burunların boyutları farklıdır.

¹⁵ Ekin Meriç 2014, 26, fig. 10, lev. 9/53.

¹⁶ Menzel 1969, fig. 56/482.

¹⁷ Perlzweig 1961, 82, lev. 5/110.

¹⁸ Bailey 1988, 163, lev. 4/Q 1557-1558-1559; Bailey 1980, 194, lev. 24/Q982. Bu örnekler tek burunludur.

Knossos'ta, tamamı MS 2. yy.'ın sonu ile 3. yy.'ın başlarına tarihlenen çok sayıda çift burunlu kandil mevcuttur¹⁹. Diskus ortasında her iki bağlantı noktası da aynı merkezden çıkan yuvarlak kulplara sahip Knossos buluntuları, gövde formu bakımından farklılık gösterebilir de burnu korunmuş örneklerden biri Magnesia kandillerine (Kat. No. 3-4) oldukça benzerdir. Daha gelişmiş volüt bezemeler içermekle birlikte Keramaikos buluntuları arasında yer alan ve MS 3. yy.'ın 3. çeyreğine tarihlendirilen, aynı burun formuna sahip çift burunlu bir kandil de anmaya değerdir²⁰.

Üzerinde çizgisel olarak yapılmış volütlerin bulunduğu ve MS 118-225 yılları arasına tarihlenen tek burunlu Cosa buluntusu kandil, burun özellikleri bakımında Magnesia örneklerine paralel gösterilebilir²¹.

Burnun her iki yanında dekoratif olarak yer alan volütler özellikle Augustus-Tiberius Dönemi kandillerinin karakteristik özelliklerinden biridir. Bu popüler bezeme tekniği MS 1. yy. boyunca devam eder. MS 1. yy.'ın ilk yarısında son derece gelişmiş ve plastik bir özellik gösteren bu volütler, sonrasında Magnesia örneklerinde olduğu gibi son derece çizgisel olarak yapılmıştır. Menzel volütlü kandillerin MS 1. yy.'ın sonlarında nadiren görüldüğünü ve 2. yy.'ın başlarında kaybolduğunu belirtir²². Ancak bu süsleme geleneğinin MS 2. yy.'da da devam ettiğini ortaya ko-

yan örnekler Ephesos²³ ve Phokaia'da²⁴ bulunmuştur. Benghazi'de kaydedilen bir örnek, MS 3. yy.'ın ortalarına tarihlendirilmiş tabakalardan bulunmuş olması bakımından önemlidir²⁵. 3 no.lu örneğin burunlarından birinde görüldüğü gibi burnun gövdeden düz bir yivle sınırlandırılması ise özellikle MS 1. yy.'ın ortaları ile 2. yy. kandillerinde sıkça karşılaştığımız bir özelliktir. Bunun yanı sıra söz konusu örnek, volütlü kandillerde karşılaşılan dar omuzlardan çok daha geniş bir omza sahiptir ki, bu omuz genişliğine sahip örnekler genel olarak MS 2.-3. yy. kandilleri arasında temsil edilirler²⁶.

Magnesia örneklerinin form ve bezeme özellikleri ile paralel buluntular, formun MS 1. yy.'ın sonları ile 2. yy.'a ait olduğuna işaret etmektedir.

Form 3 (Kat. No. 5-6)

Yuvarlak gövdeli, küçük ve sivri burunlu, düz dipli kandiller. Her iki örnekte de küçük ve gövdeden dışarı az bir çıkıntı yapan burunlar, fitil deliği yanlarından gövde diskus ayrımını sağlayan kabartma banta doğru daralan ve burna üçgen bir form veren çizgilerle sınırlandırılmıştır.

16,2x13,7 cm. ölçüleriyle alışılmışın dışında bir büyüklüğe sahip olan 5 no.lu örnek dar omuzlu ve geniş diskusludur. Bezemesiz omuz, burnun 90 derece sağ ve solunda yer alan karşılıklı iki kabartma panelleri bölünmüştür. Geniş diskus üzerinde kanatlı bir çocuk Eros figürü betimlenmiştir. Bir panter veya aslana yaslanır

¹⁹ Sackett 1992, 303-304, lev. 273/658-673. 668 no.lu kandil Magnesia örneklerine en benzer olanıdır.

²⁰ Böttger 2002, 207-208, lev. 49/2658, 2661.

²¹ Fitch ve Goldman 1994, 186-187, fig. 106/999.

²² Menzel 1969, 38.

²³ Ladstätter 2005, 317, lev. 180/K 514.

²⁴ Özyiğit 1992, 103, res. 2.

²⁵ Bailey 1985, lev. XXIV/837. Benghazi buluntusu, özellikleri bakımından Magnesia örneklerinden daha geç bir döneme işaret etmektedir.

²⁶ Bkz. Bailey 1980, Tip P-Tip Q, lev. 64/74.

biçimde tasvir edilen Eros, tek ayağıyla kabartma olarak yapılmış zemin çizgisi üzerine basmakta, bu zemin çizgisinin hemen altında da bir midye kabuğu bezemesi görülmektedir. Eros'un sol yanında ise ok sadağı ve küçük bir doldurma deliği yer alır.

6 no.lu örnekte ise omuz biraz daha geniş tutulmuş, son derece içbükey bir profil veren diskus hafif daraltılmıştır. Bu örneğin omzu, yumurta dizisi ile süslenmiş, merkezinde küçük bir doldurma deliğinin yer aldığı diskus ise düz bırakılmıştır. Muhtemelen 5 no.lu örnek gibi omuz panellerle bölünmüş olmalıdır.

Dış yüzeyi ince ve mat kırmızı astarlı 5 no.lu örnek kulpsuz, astarsız 6 no.lu örnek ise delikli, yuvarlak bir dikey kulpa sahiptir. Her iki örnekte de fitil delikleri etrafında yanma izleri yoktur.

Bu kandiller Miltner Geç Yunan Tip II²⁷ ve Broneer tip XXVII²⁸ örnekleri ile benzerlik gösterirler. Broneer, MS 2. yy.'da ortaya çıkan ve 3. yy.'ın sonlarına kadar üretimine devam edilen bu tipi, dört alt grupta incelemiştir. Magnesia örnekleri Broneer tip XXVII'nin 3. grubu ile benzerlik gösterir. Omuzların panellerle bölünmesi bu grubun en karakteristik özelliklerinden biridir. Bu uygulama erken örneklerde kabartma olarak, geç örneklerde ise genel olarak çizgisel iki hatla sağlanmıştır. Formun Antoninler Dönemi'nde (MS 138-192) özellikle Korinth'deki üretimi çok yoğundur²⁹ ve ola-

sıklıkla yerel atölyeler bu örnekleri kopyalamışlardır.

Kandillerin bezeme bakımından tam benzerlik gösteren paralelleri bulunamamıştır. Farklı bir pozisyonda betimlenmiş olmakla birlikte üzerinde Eros figürü olan ve Mainz Müzesi koleksiyonunda yer alan form bakımından benzer iki örnek, 5 no.lu kandile paralel gösterilebilir³⁰. Yaslandığı panter veya aslan figürü ile yanındaki ok sadağı olmayan ancak Magnesia örneği ile aynı pozisyonda tasvir edilmiş Eros betimlemesine sahip bir kandil, Vindonissa kentinde bulunmuştur³¹. MS 2. yy.'ın sonu ile 3. yy.'a tarihlendirilmiş form bakımından yakın bir örnek ise Augusta Trajana (Bulgaristan) buluntuları arasında yer alır³². Diğer bir benzer örnek Benghazi'de ele geçmiştir³³. Farklı bir Eros betimlemesi olan ancak, diskus ve omuz genişliği bakımından tam benzer MS 175-250 yılları arasına tarihli bir örnek ise British Museum koleksiyonunda mevcuttur³⁴.

6 no.lu kandilin omuz kısmı üzerinde yer alan yumurta bezemeleri, bu forma ait kandillerde görülen en yaygın omuz süslemesidir³⁵. Bu örneğe benzerlik gösteren kandiller arasında Atina Agorası³⁶, Korinth³⁷, Cosa³⁸, Benghazi³⁹ buluntuları ile British Museum koleksiyonunda yer alan

²⁷ Miltner 1937, 187.

²⁸ Broneer 1930, 90-102.

²⁹ Broneer 1930; Bruneau 1971, 437-501; Bruneau 1977, 249-295. Yapıda bu forma ait bir Korinth üretimi kandil de bulunmuştur.

³⁰ Menzel 1969, fig. 46/4; fig. 47/1.

³¹ Loeschke 1919, Tip IV, 387-409, 390, lev. V/353.

³² Kalcev 1991, 264, fig. 14/4-5.

³³ Bailey 1985, lev. 22/734.

³⁴ Bailey 1988, 314, lev. 69/Q 2557.

³⁵ Bruneau 1971, fig. 10, fig. 20, fig. 24, fig. 27, fig. 29, fig. 34, fig. 41,

³⁶ Perlzweig 1961, 94, lev. 8/236, 259.

³⁷ Slane 1990, 32, lev. 4/40; Bruneau 1977, 275, fig. 275.

³⁸ Fitch ve Goldman 1994, 219-220, fig. 132/1091.

³⁹ Bailey 1985, fig. 22/733.

bir örnek sayılabilir⁴⁰. Atina Agorası örneği MS 2. yy.'ın ikinci yarısı, Cosa örneği MS 1. yy.'ın sonu-2. yy.'ın başı, Korinth örnekleri MS 3. yy.'a, British Museum örneği ise MS 2. yy.'ın 2. yarısı ile 3. yy.'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir. MS 2. yy.'ın sonu ile 3. yy.'ın başlarına verilen bir Atina buluntusu kandil de Berliner Antiken-Sammlung'da yer alır⁴¹.

Cosa örneği dışında, paralel örneklerin geneli formun MS 2. yy.'ın ikinci yarısı ile 3. yy.'a ait olduğuna işaret etmektedir. 5 no.lu kandil, dar omuzu ve figürlü geniş diskusu ile 6 no.lu örnekten daha erken özellikler gösterir⁴². Paralel örnekler ve Broneer'ın tarihlendirmesi dikkate alınarak 5 no.lu kandil MS 2. yy.'ın ikinci yarısı ile 3. yy.'ın ilk yarısına, 6 no.lu örnek ise MS 2. yy.'ın ikinci yarısı ile 3. yy.'a tarihlendirilmiştir.

Form 4 (Kat. No. 7-15)

Armudi gövde formulu, düz dipli, delikli dikey kulplu kandiller. Yapıda ele geçen en yoğun kandil formudur. Burunlar gövdenin devamı şeklinde yapılmış ve bu sayede kandil armudi bir biçim almıştır. Tüm örneklerde omuz geniş, diskus ise dardır. Omuz diskus ayrımı bir veya iki kabartma bantla sağlanmıştır. Kandillerin tamama yakını bezemesiz olup, 10 ve 12 no.lu örnekler omuzda küçük nokta süslemele-

rine sahip az sayıdaki bezemeli örneklerdir. Bezemeler ve omuz diskus ayrımını sağlayan kabartmalar son derece sığ ve yüzeyseldir. Küçük olan doldurma delikleri genel olarak merkezde, 9 no.lu örnekte ise omuza yakın bir noktada yer almaktadır. Kandil kalıptan çıkarıldıktan sonra eklenmiş olan dikey kulplar delikliktir. Dipler ise düz veya hafif içe çekik profil çizerler. Burun ve fitil deliği korunmuş hiçbir örnekte yanma, dolayısıyla kullanıma dair bir ize rastlanmamıştır. 14 no.lu örnek dışında tüm örnekler, dış yüzeyde kırmızı veya kiremit rengi son derece ince ve mat bir astara sahiptirler.

Broneer Tip XXVIII⁴³ ile benzerlik gösteren bu kandillerin form bakımından en yakın paralelleri Ephesos⁴⁴, Metropolis⁴⁵ ve Trier⁴⁶ buluntuları arasında yer alır. Ephesos örnekleri MS 3. yy.'ın 3. çeyreğine tarihli tabakalardan bulunmuştur. Goethert-Polaschek tarafından Loeschcke Tip VIII benzeri örnekler olarak tanımlanan kandiller, MS 2. yy.'a tarihlendirilmiştir. Histria hamam buluntuları arasında da MS 2.-3. yy.'a verilen benzer bir örnek mevcuttur⁴⁷.

Paralel örneklerin tarihlendirmeleri, yapıdaki buluntuların dönemsel yoğunluğu ile uyumaktadır. Ancak gövdenin devamı şeklinde biçimlendirilmiş burunlar ve hafif armudi gövde formu MS 3.yy.'ın ortaları sonrasında, daha çok MS 4. yy'da

⁴⁰ Bailey 1988, 405, lev. 117/Q 3256.

⁴¹ Heres 1972, lev. 52/487.

⁴² MS 3. yy. ile birlikte kandillerin omuzları geniş süsleme alanları yaratacak şekilde genişletilirken, diskus daraltılmıştır. MS 1. ve 2. yy. kandillerinde ise ana süsleme alanının genel olarak üzerinde çeşitli figürlerin tasvir edildiği diskus olduğu görülmektedir. Bu durum, bu dönem kandillerinde diskus alanın geniş, çoğu zaman üzerinde bezemelerin görülmediği omuzun ise dar yapılmasına sebep olmuştur. Kişisel gözlem.

⁴³ Broneer 1930, 102-114.

⁴⁴ Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442. Ladstätter B-K 432 no.lu kandilin MS 3.-4. yy. özellikleri gösterdiğini belirtir.

⁴⁵ Ekin-Meriç 2013, 148, lev. 64, lev. 139/K 116.

⁴⁶ Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646 (MS 2. yy.'ın ilk yarısı), 653 (MS 2. yy.), 664 (MS 2. yy.'ın ortaları), 711.

⁴⁷ Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

karşılaştığımız özelliklerdir. Yapıda MS 3. yy'ın sonlarından daha geç döneme işaret eden seramik buluntusu olmadığı da dikkate alındığında⁴⁸, kandillerin MS 3. yy'ın 2. yarısına ait oldukları söylenebilir.

Form 5 (Kat. No. 16-18)

Yuvarlak gövdeli, orta genişlikte omuzlu, geniş diskuslu, dikey kulplu kandiller. 16-17 no.lu kandillerin üzerinde yer alan bezemeler ve bu bezemelerin ölçülerinden, her iki örneğin de aynı kalıpta yapıldığı anlaşılmaktadır⁴⁹. Bu kandillerin omuzları nokta bezemeler, merkezde küçük bir doldurma deliğinin yer aldığı diskus ise şua motifi ile süslenmiştir. 18 no.lu örnek ise diğer örneklerde olduğu gibi şua motifi ile süslü bir diskusa, ancak bezemesiz ve daha geniş bir omuza sahiptir. Tüm örneklerin dış yüzeyi ince ve mat kırmızı astarlıdır.

Diskus üzerinde farklı rozet bezemesi yer almakla birlikte, form ve omuz süslemesi ile genel dekorasyon açısından 16 ve 17 no.lu kandillere benzerlik gösteren örnekler Ephesos⁵⁰ ve Metropolis⁵¹ kazılarında bilinir. Ephesos örneklerinden birinin diskus bezemesi ise 18 no.lu örnek ile aynıdır⁵². Ephesos buluntuları ile kandillerin form özellikleri dikkate alınarak üç örnek de MS 3. yy.'a tarihlendirilmiştir.

Formları Tespit Edilemeyen Kandiller (Kat. No. 19-28)

Formları tespit edilemeyen ancak tarihlendirmeleri yapılabilen 10 örnek bu başlık altında çalışma kapsamına alınmıştır. Burnunun tamamı ile omzunun az bir kısmı korunmuş olan 20 no.lu örneğin burnu, ona kalp formu veren bir yivle omuzdan sınırlandırılmıştır. Üzerinde üzüm salkımı bezemesi görülen omuz ise alışılmışın dışında bir form çizerek dışbükey bir profil oluşturur. Astarsız olan örneğin fitil deliği etrafında hafif yanma izleri görülmektedir. Omuz ve diskusunun bir kısmı korunmuş olan 19 no.lu örnekte ise omuz dar, merkezinde küçük bir doldurma deliğinin yer aldığı diskus ise geniştir. Bezemesiz olan kandilde diskus omuz ayrımı çift yivle sağlanmıştır. İnce ve mat kırmızı astarlı örneğin omuza bağlantı yeri korunmuş burnunun, düz bir yivle omuzdan sınırlandırıldığı anlaşılmaktadır.

Buruna kalp formu veren veya düz bir çizgi ile omuzdan sınırlandıran burunlar, Broneer tip XXV⁵³ ve Loeschke tip VIII⁵⁴ kandillerinin karakteristik özelliklerindedir ve 19-20 no.lu örneklerin tarihlendirilmesinde bu özellikler kriter alınmıştır⁵⁵. Loeschke formu MS 1. yy.'ın ikinci ve üçüncü çeyreğine, Broneer ise MS 1. yy. ortaları ile aynı yüzyılın sonları arasına tarihlendirmiştir. Ancak Atina Agorası buluntuları incelendiğinde, bu tipte kandillerin MS 2. yy. tabakalarında

⁴⁸ Bu konu hakkında detaylı bilgi için Bkz. Vapur 2009, 158-176.

⁴⁹ 16 no.lu örneğin bezemeleri, 17 no.lu örneğinkilerden daha belirgindir. Bu durum 16 no.lu kandilin daha önce üretilmiş olabileceğine işaret eder.

⁵⁰ Miltner 1937, 99, lev. 1/100-101.

⁵¹ Güngör 2011, 484-485, K.N. 413-414.

⁵² Miltner 1937, 99, lev. 1/100.

⁵³ Broneer 1930, 83-87.

⁵⁴ Loeschke 1919, 237-243.

⁵⁵ Hiç şüphesiz 20 no.lu örnek dışbükey bir profil gösteren omzu ile alışılmışın dışında bir forma sahiptir. Ancak burun özellikleri Broneer Form XXV ve Loeschke tip VIII örnekleri ile benzerdir. Burnun düz bir yivle omuzdan sınırlandırıldığı görülen 19 no.lu örnekte, burnun sol tarafında bir kabartma dikkati çeker ()

daha sıklıkla ele geçtiği dikkat çekmektedir⁵⁶.

MS 1. yy.'ın ikinci yarısı ile 2. yy.'ın başları arasına tarihlenen Atina Agorası⁵⁷ ve Ephesos⁵⁸ buluntuları 19 no.lu örneğe paralel gösterilebilir. 20 no.lu örneğin tam bir paraleli tespit edilememiştir. Ancak burun formu dikkate alınarak MS 1. yy.'ın ikinci yarısı ile 2. yy.'a ait olduğu söylenebilir.

Üzerinde asma bezemesi olan omzunun küçük bir kısmı ile kulbu korunmuş olan 21 no.lu örneğin formu tespit edilememiştir. Ancak omuz üzerindeki asma bezemesi Broneer tip XXVII ve XXVIII'de sıklıkla kullanılan bir süsleme ögesidir. Atina Agorası buluntuları incelendiğinde, MS 2. yy.'ın sonlarından MS 4. yy.'ın ilk çeyreğine kadar sıklıkla karşılaşılan bu bezemenin, MS 3. yy.'da çok genel olduğu anlaşılmaktadır⁵⁹. Ephesos'da⁶⁰ ele geçen benzer bir örnekte dikkate alınarak 21 no.lu örneğin MS 3. yy.'a ait olduğu söylenebilir.

Ephesos Yamaç Evler 6 no.lu konut biriminde bulunan iki kandil 22 no.lu örneğin tespit edebildiğimiz tek paralelidir

ve MS 1. yy.'ın ikinci yarısı-2. yy.'ın ilk çeyreği arasına tarihlenen tabakalardan ele geçmiştir⁶¹.

24 no.lu örneğe en benzer kandil British Museum koleksiyonunda yer almaktadır. Ephesos buluntusu olduğu belirtilen bu örnek, MS 2. yy.'a verilmiştir⁶².

23 ve 25 no.lu örneklerin paralelleri tespit edilememiştir. Ancak özellikleri bakımından MS 2.-3. yy.'a işaret etmektedir⁶³. 26 ve 27 no.lu örneklerin az bir kısmı korunmuş olan dar omuzları ve kulpları ise MS 1. yy.'ın ikinci yarısı ile 2. yy. özellikleri göstermektedir⁶⁴.

Yapıda bulunan en farklı formlardan biri 28 no.lu kandildir. Omuz diskus ayırımı iki kabartma bantla sağlanmış olan örneğin diskusu, kandillerin genelinde görülen bir özellik olarak bilinen içbükey profile sahip değildir ve mevcut kısım kandilin dar ve uzun bir gövdeye sahip olduğuna işaret eder. Ancak gerek gövde de gerekse kulpta görülen deformasyon, üretim hatalı bir örnek olabileceğini düşündürür. Benzer örneğini tespit edemediğimiz kandil, yapıdaki buluntuların dönemsel yoğunluğu dikkate alınarak MS 1.-3. yy. arasına tarihlendirilmiştir.

Sonuç

Yapı'da ele geçen yerel üretim kandiller, Akdeniz'in diğer merkezlerindeki Erken ve Orta İmparatorluk Dönemi form repertuarına paralel olarak MS 1. yy.'ın ikinci yarısı-MS 2. yy.'ın başları ile

⁵⁶ Perlzweig 1961, 86-87, lev. 6/162-164, 168-169, 171.

⁵⁷ Perlzweig 1961, 88, lev. 7/176.

⁵⁸ Ladstätter 2005, 308, lev. 175/K 417, K 419(Flavius-Traianus); Meriç 2002, 132, lev. 104/L 95 (Flavius); Ladstätter 2010a, 275-276, lev. 135/A-K 923 (MS 230 civarı). A-K 923 no.lu kandil beyaz üzerine kırmızı astarlıdır.

⁵⁹ Perlzweig 1961, 94, lev. 8/271 (MS 2. yy.'ın sonları-3. yy.'ın başları)-272 (MS 3. yy.'ın başları), 146, lev. 12/1512 (MS 3. yy.'ın ilk yarısı), 145-147, lev. 28/1499 (MS 3. yy.'ın ortaları), 1506 (MS 3. yy.'ın ortaları), 1511 (MS 3. yy.'ın başları), 1515 (MS 4. yy.'ın başları), 1516 (MS 3. yy.'ın ilk yarısı), 1540 (MS 3. yy.'ın ilk yarısı), 1544 (MS 3. yy.'ın ortaları), 1570 (MS 4. yy.'ın ilk çeyreği).

⁶⁰ Ladstätter 2005, 345, lev. 198/K 797.

⁶¹ Waldner – Ladstätter 2014, 555, lev. 195/K 865. Söz konusu örnek beyaz üzerine kırmızı astarlıdır.

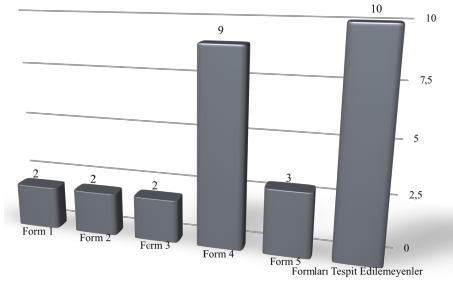
⁶² Bailey 1988, 377, lev. 102/Q 3060.

⁶³ Bailey 1988, 311-312, lev. 68/Q 2519-Q 2521, Q 2528.

⁶⁴ Bailey 1988, 309, Lev. 67/Q 2483, Q 2486.

MS 3. yy'ın ikinci yarısı arasına tarihlendirilmişlerdir. Bu durum yapıdaki buluntuların dönemsel yoğunluğuyla da uyum sağlar.

Değerlendirme kapsamına alınan kandiller arasında 5 farklı form belirlenmiş, 10 örneğin ise formu tespit edilememiştir. Bunlar arasındaki en yoğun grubu MS 3. yy.'ın ikinci yarısına tarihlendirilen Form 4 örnekleri oluşturur.

Kandillerin çok azında fitil deliği etrafında yanma izleri tespit edilmiştir. Pişirme kapları ve kullanım seramiklerinin de ortaya koymuş olduğu gibi yanma izi taşımayan kandillerin yapıdaki varlığı, bunların atölye atıkları olması ile açıklanabilir⁶⁵.

Magnesia kenti seramik çalışmaları, kentin günlük kullanım kap ihtiyacının tamamına yakını kendi atölyelerinden karşıladığını ortaya koymuştur⁶⁶. Öyle ki, mutfak kapları içerisinde yerel üretim olmayan seramiklerin sayısı kentin tamamında çok azdır. Ancak gerek Hypokaustlu Yapı'dan gerekse kentin diğer alanlarından gelen veriler, kent sakinlerinin yerel kandillerin yanı sıra, farklı kentlerde üretilen ithal kandilleri de sıklıkla

almayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bu durum, burada bir kısmı tanıtılan yerel üretim kandillerin kalitesindeki düşüklükten kaynaklanıyor olmalıdır.

⁶⁵ Bu konudaki detaylı bilgiler için bkz. Vapur 2009, 174-176.

⁶⁶ Vapur 2009.

KATALOG

Form 1

1) Çiz. 1, Levha 1

Envanter No: Mgn 02/K 25

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: 2 parça halinde. Burun korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), yumuşak, sıkı, ince mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 6 cm, G. 5,4 cm, Y. 2,8 cm.

Tarihlendirme: MS 1. yy. 2. yarısı-2. yy. başları

Paralel Örnekler: Ekin Meriç 2014, 26, fig. 15, lev. 9/52; Hellström 1965, 82, lev. 25/56.

2) Levha 1

Envanter No: Mgn 02/K 24

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Burnun yaklaşık yarısı korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), yumuşak, sıkı, ince mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 3,6 cm, G. 2,3 cm, Y. 1,6 cm.

Tarihlendirme: MS 1. yy. 2. yarısı-2. yy. başları

Paralel Örnekler: Ekin Meriç 2014, 26, fig. 15, lev. 9/52; Hellström 1965, 82, lev. 25/56.

Form 2

3) Levha 1

Envanter No: Mgn 02/K 48

Buluntu Yeri: A Mekânı

Buluntu Durumu: Kulp eksiktir.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), sert, sıkı, ince mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 14,2 cm, G. 8,6 cm, Y. 2,8 cm.

Tarihlendirme: MS 1. yy.'ın sonları-2. yy.

Paralel Örnekler: Ekin Meriç 2014, 26, fig. 10, lev. 9/53; Menzel 1969, fig. 56/482; Sackett 1992, 303-304, lev. 273/668.

4) Çiz. 1, Levha 1

Envanter No: Mgn 02/K 17

Buluntu Yeri: Tonozlu Geçiş.

Buluntu Durumu: 6 parça halinde. Gövdenin üst yarısının $\frac{3}{4}$ 'ü ile tek burun korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), yumuşak, sıkı, ince mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/8 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 9,4 cm, G: 7 cm, Y. 2,7 cm.

Tarihlendirme: MS 1. yy.'ın sonları-2. yy.
Paralel Örnekler: Ekin Meriç 2014, 26, fig. 10, lev. 9/53; Menzel 1969, fig. 56/482; Sackett 1992, 303-304, lev. 273/668.

Form 3

5) Levha 1

Envanter No: Mgn 01/K 47

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Omuz ve dibin eksik olan kısmı restorasyon ile tamamlanmıştır.

Hamur: 5YR5/6 (sarımtırak kırmızı), sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 16,2 cm, G. 13,8 cm, Y. 3,1 cm.

Tarihlendirme: MS 2. yy.'ın 2. yarısı-3. yy.'ın ilk yarısı.

Paralel Örnekler: Menzel 1969, fig. 46/4; fig. 47/1; Loeschke 1919, Tip IV, 387-409, 390, lev. V/353; Walters 1914, lev. XXXIV/1215-1222.

6) Çiz. 1, Levha 1

Envanter No: Mgn 02/K 13

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: 4 parça halinde. Gövdenin üst yarısının 1/3'ü ile kulp korunmuştur.

Hamur: *yere!*? 10YR4/2 (koyu grimttrak kahverengi)-10YR4/3 (kahverengi) arası, sert, sıkı, mikalı.

Astar: -

Ölçüler: U. 9 cm, G. 5,5 cm, Y. 4,1 cm.

Tarihlendirme: MS 2. yy. 2. yarısı-3. yy.

Paralel Örnekler: Slane 1990, 32, lev. 4/40; Bruneau 1977, 275, fig. 275; Fitch - Goldman 1994, 219-220, fig. 132/1091.

Form 4

7) Levha 1

Envanter No: Mgn 02/K 49

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Tamamı korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), orta sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/8 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 11,3 cm, G. 8,1 cm, Y. 5 cm.

Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı

Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev.

223/B-K 432, B-K 442; Goethert-

Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711;

Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

8) Levha 1

Envanter No: Mgn 01/K 46

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Tamamı korunmuştur.

Hamur: 5 YR5/6 (sarımtırak kırmızı), sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 5YR5/6 (sarımtırak kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 12,2 cm, G. 8,2 cm, Y. 4,8 cm.

Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı

Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev.

223/B-K 432, B-K 442; Goethert-

Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711;

Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

9) Çiz. 1, Levha 2

Envanter No: Mgn 02/K 30

Buluntu Yeri: C Mekânı.

Buluntu Durumu: Gövdenin üst yarısının 2/3'ü ile kulp korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), orta sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey yer yer 5YR3/1 (çok koyu gri) yer yer 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 9,1 cm, G. 6,2 cm, Y. 4 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı
Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442; Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711; Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

10) Çiz. 1, Levha 2

Envanter No: Mgn 02/K 32
Buluntu Yeri: C Mekânı.
Buluntu Durumu: Kulpun tamamı, omuz ve diskusun yaklaşık yarısı korunmuştur.
Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), yumuşak, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 7,1 cm, G. 5,4 cm, Y. 3,9 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı
Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442; Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711; Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

11) Çiz. 1, Levha 2

Envanter No: Mgn 02/K 31
Buluntu Yeri: C Mekânı.
Buluntu Durumu: Gövdenin alt yarısının 2/3'ü, omzun 1/3'ü, diskusun çok az kısmı ile kulp korunmuştur.
Hamur: 7.5YR6/6 (kırmızımtırak sarı)-7.5YR5/6 (keskin kahverengi) arası, sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR5/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 6,9 cm, G. 6,5 cm, Y. 4,8 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı
Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442; Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711; Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

12) Çiz. 1, Levha 2

Envanter No: Mgn 01/K 2

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Diskusun çok az bir kısmı, omzun yaklaşık yarısı, kulpun tamamı korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), orta sert, sıkı, ince mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR5/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 7,1 cm, G. 5,3 cm, Y. 3,7 cm.

Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı

Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442; Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711; Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

13) Çiz. 1, Levha 2

Envanter No: Mgn 01/K 43

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Gövde ve omzun 1/3'ü korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), orta sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey yer yer 2.5YR4/6 (kırmızı) yer yer 2.5YR3/2 (tozlu kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 6,1 cm, G. 6,8 cm, Y. 3 cm.

Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı

Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442; Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711; Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

14) Çiz. 1, Levha 2

Envanter No: Mgn 02/K 15

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Dibin tamama yakını, omzun ve kulpun 1/3'ü korunmuştur.

Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), yumuşak, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/8 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 6,4 cm, G. 6,6 cm, Y. 3,8 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı
Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442; Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711; Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

15) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 01/K 44
Buluntu Yeri: A Mekânı.
Buluntu Durumu: Diskus ve omzun 1/3'ü korunmuştur.
Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), orta sert, sıkı, ince mikalı.
Astar: Dış yüzey yer yer 2.5YR4/6 (kırmızı) yer yer 2.5YR3/4 (koyu kırmızımtırak kahverengi) ince ve mat astarlı.
Ölçüler: U. 3,9 cm, G. 5,2 cm, Y. 1,5 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.'ın 2. yarısı
Paralel Örnekler: Ladstätter 2010b, lev. 223/B-K 432, B-K 442; Goethert-Polaschek 1985, lev. 77/646, 653, 711; Suceveanu 1982, 109, lev. 10/103.

Form 5

16) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 40
Buluntu Yeri: A Mekânı.
Buluntu Durumu: 3 parça halinde. Omuz ve diskusun yaklaşık yarısı ile kulp korunmuştur.
Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), sert, sıkı, mikalı.
Astar: Dış yüzey 2.5YR5/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.
Ölçüler: U. 8,6 cm, G. 4,8 cm, Y. 3,7 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.
Paralel Örnekler: Miltner 1937, 99, lev. 1/100-101.

17) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 12
Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Gövdenin arka yarısının yaklaşık yarısı ile kulp korunmuştur.
Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), yumuşak, sıkı, mikalı.
Astar: Dış yüzey 2.5YR4/8 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 5,3 cm, G. 5,8 cm, Y. 4,3 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.
Paralel Örnekler: Miltner 1937, 99, lev. 1/100-101.

18) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 01/K 9
Buluntu Yeri: A Mekânı.
Buluntu Durumu: Diskus, omuz ve kulpun 1/3'ü korunmuştur.
Hamur: 5YR5/6 (sarımtırak kırmızı), sert, sıkı, ince mikalı.
Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.
Ölçüler: U. 4,4 cm, G. 5,6 cm, Y. 2 cm.
Tarihlendirme: MS 3. yy.
Paralel Örnekler: Miltner 1937, 99, lev. 1/100.

Formları Tespit Edilemeyen Kandiller

19) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 01/K 11
Buluntu Yeri: A Mekânı.
Buluntu Durumu: Diskus ve omzun 1/3'ü korunmuştur.
Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), orta sert, sıkı, ince mikalı.
Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.
Ölçüler: U. 5,9 cm, G. 5,6 cm, Y. 1,4 cm.
Tarihlendirme: MS 1. yy. 2. yarısı-2. yy. başları
Paralel Örnekler: Ladstätter 2005, 308, lev. 175/K 417, K 419; Ladstätter 2010a, 275-276, lev. 135/A-K 923; Meriç 2002, 132, lev. 104/L 95; Perlzweig 1961, 88, lev. 7/176.

20) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 22
 Buluntu Yeri: A Mekânı.
 Buluntu Durumu: Burnun üst yarısı ile omzun az bir kısmı korunmuştur.
 Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), yumuşak, sıkı, mikalı.
 Astar: -
 Ölçüler: U. 4 cm, G. 4,6 cm, Y. 1,4 cm.
 Tarihlendirme: MS 1. yy. 2. yarısı-2. yy.
 Paralel Örnekler: -

21) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 41
 Buluntu Yeri: A Mekânı.
 Buluntu Durumu: Kulpun tamamı, omuz ve gövdenin 1/6'sı korunmuştur.
 Hamur: 7.5YR5/4 (kahverengi), sert, sıkı, ince mikalı.
 Astar: Dış yüzey 2.5YR4/4 (kırmızımtırak kahverengi) ince ve mat astarlı.
 Ölçüler: U. 3,1 cm, G. 5,3 cm, Y. 4,9 cm.
 Tarihlendirme: MS 3. yy.
 Paralel Örnekler: Ladstätter 2005, 345, lev. 198/K 797; Perlzweig 1961, 145-146, lev. 28/1499, 1506, 1516.

22) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 04/K 29
 Buluntu Yeri: A Mekânı.
 Buluntu Durumu: Omuz ve diskusun 1/3'ü ile kulp korunmuştur.
 Hamur: 10YR5/6 (sarımtırak kahverengi), yumuşak, sıkı, mikalı.
 Astar: Dış yüzey yer yer 5YR4/4 (kırmızımtırak kahverengi) yer yer 5YR5/6 (Sarımtırak kırmızı) ince ve mat astarlı.
 Ölçüler: U. 6,5 cm, G. 5,3 cm, Y. 3,5 cm.
 Tarihlendirme: MS 2. yy.
 Paralel Örnekler: Waldner – Ladstätter 2014, 555, lev. 195/K 865.

23) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 37
 Buluntu Yeri: Tonozlu Geçiş.
 Buluntu Durumu: Diskusun yaklaşık yarısı, omzun ve gövdenin alt yarısının 1/3'ü ile kulpun tamamı korunmuştur.
 Hamur: 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), sert, sıkı, ince mikalı.
 Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.
 Ölçüler: U. 5,4 cm, G. 5,5 cm, Y. 4,2 cm.
 Tarihlendirme: MS 2.-3. yy.
 Paralel Örnekler: -

24) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 04/K 28
 Buluntu Yeri: A Mekânı.
 Buluntu Durumu: Kulpun tamamı, gövdenin üst yarısının yaklaşık yarısı korunmuştur.
 Hamur: 10YR5/4 (sarımtırak kahverengi), yumuşak, sıkı, mikalı.
 Astar: -
 Ölçüler: U. 8,2 cm, G. 6,9 cm, Y. 2,9 cm.
 Tarihlendirme: MS 2. yy.
 Paralel Örnekler: -

25) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 42
 Buluntu Yeri: Tonozlu Geçiş
 Buluntu Durumu: Kulpun tamamı ile gövdenin çok az bir kısmı korunmuştur.
 Hamur: 5YR5/6 (sarımtırak kırmızı), yumuşak, sıkı, ince mikalı.
 Astar: Dış yüzey 2.5YR5/8 (kırmızı) ince ve mat astarlı.
 Ölçüler: U. 2,8 cm, G. 4,8 cm, Y. 3,15 cm.
 Tarihlendirme: MS 2.-3. yy.
 Paralel Örnekler: -

26) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 01/K 3

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Kulpun tamamı ile gövdenin arka yarısının az bir kısmı korunmuştur.

Hamur: 5YR5/6 (sarımtırak kırmızı), orta sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/8 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 4 cm, G. 5i3 cm, Y. 4 cm.

Tarihlendirme: MS 1. yy. 2. yarısı-2. yy.

Paralel Örnekler: -

27) Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 20

Buluntu Yeri: Tonozlu Geçiş.

Buluntu Durumu: 2 parça halinde. Kulp ve omzun bir kısmı korunmuştur.

Hamur: *yere!*? 7.5YR5/6 (keskin kahverengi), sert, sıkı, az mikalı.

Astar: Dış yüzey yer yer 2.5YR4/8 (kırmızı) yer yer 2.5YR4/3 (kırmızımtırak kahverengi) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 5,9 cm, G. 7,8 cm, Y. 3,5 cm.

Tarihlendirme: MS 1. yy. 2. yarısı-2. yy.

Paralel Örnekler:

28) Çiz. 1, Levha 3

Envanter No: Mgn 02/K 33

Buluntu Yeri: A Mekânı.

Buluntu Durumu: Omuz ve diskusun ¼'ü ile kulp korunmuştur.

Hamur: 5YR5/6 (sarımtırak kırmızı), orta sert, sıkı, mikalı.

Astar: Dış yüzey 2.5YR4/6 (kırmızı) ince ve mat astarlı.

Ölçüler: U. 5,2 cm, G. 3,7 cm, Y. 3,9 cm.

Tarihlendirme: MS 1.-3. yy.

Paralel Örnekler:

KAYNAKÇA

- Bailey 1980 D. M. Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum, Vol. II. Roman Lamps Made in Italy* (London 1980).
- Bailey 1985 D. M. Bailey, *Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice), Vol. III. 2. The Lamps* (Libya Antiqua Suppl. V, 3.2) (Tripoli 1985).
- Bailey 1988 D. M. Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum, Vol. III. Roman Provincial Lamps* (London 1988).
- Bailey 1996 D. M. Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum, Vol. IV. Lamps of Metal and Stone and Lampstands* (London 1996).
- Bingöl 2002 O. Bingöl, “Magnesia ad Maeandrum 2000 Yılı Kazısı (17. Yıl)”, *KST* 23.2, 2002, 461-474.
- Bingöl 2003 O. Bingöl, “Magnesia ad Maeandrum 2001 Yılı Kazısı (18. Yıl)”, *KST* 24.2, 2003, 91-104.
- Bingöl – Kökdemir 2004 O. Bingöl – G. Kökdemir, “Magnesia ad Maeandrum 2002 (19. Yıl)”, *KST* 25.2, 2004, 371-380.
- Bingöl – Kökdemir 2006 O. Bingöl – G. Kökdemir, “Magnesia ad Maeandrum 2004 (21. Yıl)”, *KST* 27.1, 2006, 273-288.
- Böttger 2002 B. Böttger, *Die kaiserzeitlichen Lampen vom Kerameikos*, Kerameikos, Ergebnisse der Ausgrabungen, Band 16 (München 2002).
- Broneer 1930 O. Broneer, *Terracotta Lamps. Corinth IV.2.* (Cambridge – Massachusetts 1930).
- Bruneau 1971 P. Bruneau, “Lampes Corinthiennes”, *BCH* 95, 1971, 437-501.
- Bruneau 1977 P. Bruneau, “Lampes Corinthiennes II”, *BCH* 101, 1972, 249-295.
- Ekin Meriç 2013 A. Ekin Meriç, *Ana Tanrıça Kutsal Mağaraları*, Metropolis İonia 3, (İstanbul 2013).
- Ekin Meriç 2014 A. Ekin Meriç, “A New Deposit from a Banquet hall of the Bath-Gymnasium in Metropolis”, *ÖJb* 83, 2014, 11-41.
- Fitch – Goldman 1994 C. R. Fitch – N. W. Goldman, *Cosa: The Lamps*. MAAR 39. (Ann Arbor 1994).
- Goethert – Polaschek 1985 K. Goethert – Polaschek, *Katalog der römischen Lampen des Rheinischen Landesmuseums Trier. Bildlampen und Sonderformen*. Trier Grabungen und Forschungen XV (Mainz 1985).
- Güngör 2011 E. Güngör, Metropolis’te bulunan Roma Dönemi Kandilleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir 2011).

- Güngör – Alper 2018 E. Güngör – Alper, “The Red-on-White Lamps from the Agora of Smyrna Excavations”, içinde: B. Dreyer (ed.), *Neufunde-Analysen – Bewahrung. Beiträge zur archäologischen, historischen und restaurativen Forschung in der Westtürkei. Eine Dankesgabe an R. Meriç, Orient&Occident in Antiquity 3* (Berlin 2018) 119-133.
- Heimerl 2001 A. Heimerl, *Die Römischen Lampen aus Pergamon vom Beginn der Kaiserzeit bis zum Ende des 4. Jhs. n. Chr.* PF 13, (Berlin 2001).
- Hellström 1965 P. Hellström, *Pottery of Classical and Later Date Terracotta Lamps and Glass* (Labraunda II.1.) (Lund 1965).
- Heres 1972 G. Heres, *Die Römischen Bildlampen der Berliner Antiken-Sammlung.* (Berlin 1972).
- Kalcev 1991 K. Kalcev, “Zur Herstellung der antiken Keramik in Augusta Trajana/Stara Zagora”, *ReiCretActa XXIX/XXX*, 1991, 245-273.
- Ladstätter 2005 S. Ladstätter, “Keramik”, içinde: H. Thür (ed.), *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohnheiten 4. Baubefund. Ausstattung. Funde.* FiE 8.6 (Wien 2005) 230-358.
- Ladstätter 2010a S. Ladstätter, “Keramik”, içinde: F. Krinzinger (ed.), *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohnheiten 1 und 2: Baubefund, Ausstattung, Funde,* FiE 8.8 (Wien 2010) 172-279.
- Ladstätter 2010b S. Ladstätter, “Keramik”, içinde: F. Krinzinger (ed.), *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohnheiten 1 und 2: Baubefund, Ausstattung, Funde.* FiE 8.8 (Wien 2010) 530-587.
- Loeschcke 1919 S. Loeschcke, *Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des antiken Beleuchtungswesens* (Zürich 1919).
- Menzel 1969 H. Menzel, *Antike Lampen im Römisch – Germanischen Zentralmuseum zu Mainz* (Mainz 1969).
- Meriç 2002 R. Meriç, *Spätellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos,* FiE 9.3. (Wien 2002).
- Miltner 1937 F. Miltner, *Das Cömeterium der Sieben Schläfer,* FiE 4.2 (Baden 1937).
- Özyiğit 1992 Ö. Özyiğit, “1990 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”, *KST 13.2*, 1992, 99-122.
- Perlzweig 1961 J. Perlzweig, *Lamps of the Roman Period, The Athenian Agora VII* (Princeton 1961).
- Sackett 1992 L. H. Sackett, *Knossos from Greek City to Roman Colony. Excavations at the Unexplored Mansion II.* BSA Supplementary Paper 21. (London 1992).

- Slane 1990 K. W. Slane, *The Sanctuary of Demeter and Kore. The Roman Pottery and Lamps*. Corinth XVIII.2 (Princeton 1990).
- Suceveanu 1982 A. Suceveanu, *Histria VI. Les thermes romains* (Bucharest-Paris 1982).
- Vapur 2013 Ö. Vapur, “Menderes Magnesiası Hypokaustlu Yapı Kazılarında Ele Geçen İthal Kaliteli Seramikler”, içinde: G. Kökdemir (ed.), *Orhan Bingöl’e 67. Yaş Armağanı* (Ankara 2013) 641-666.
- Vapur 2011 Ö. Vapur, “Menderes Magnesiası Teatron Kazısı Seramik Buluntuları” *Anadolu/Anatolia* 37, 2011, 143-193.
- Vapur 2009 Ö. Vapur, *Menderes Magnesiası Hypokaustlu Yapı Yerel Üretim Seramikleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi (Ankara 2009).
- Vapur 2001 Ö. Vapur, *Magnesia ad Maeandrum Gymnasion’u Roma Dönemi Seramikleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi (Ankara 2001).
- Waldner – A. Waldner – S. Ladstätter, “Keramik”, içinde: H. Thür – E. Rathmayr (ed.), *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohninheit 6: Baubefund, Ausstattung, Funde*. FiE 8.9 (Wien 2014), 435-588.
- Ladstätter 2014
- Walters 1914 H. B. Walters, *Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum* (London (1914)).

1

2

3

4

5

6

7

8

Levha 1

9

10

11

12

13

14

Levha 2

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

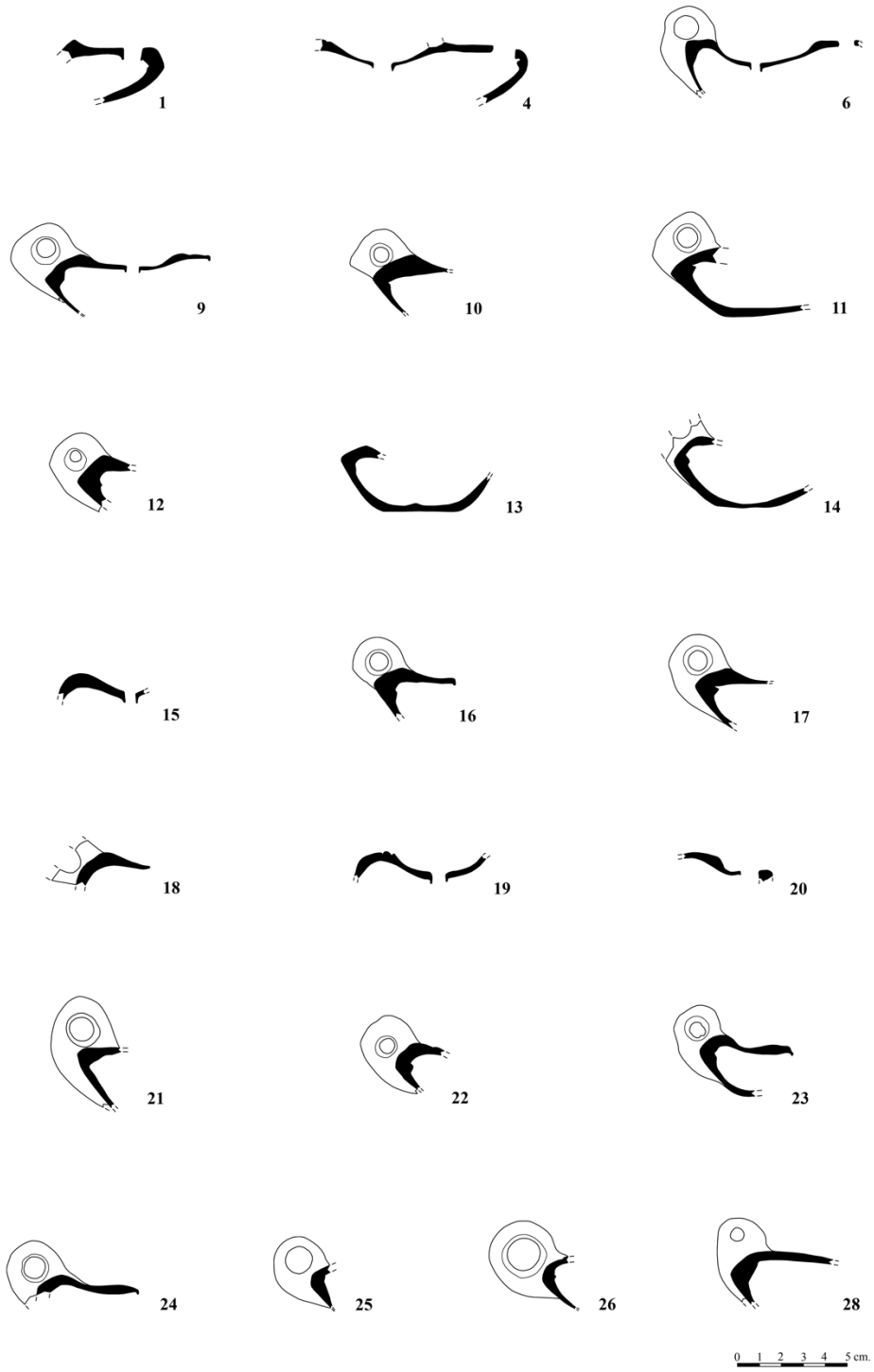

27

28

Levha 3

Çizim 1

